

„DORIN TUDORAN. TUȘE DE PROFIL LITERAR”

Daniel Florin DINCĂ, prof.dr.
Școala Gimnazială Chetriș, Bacău

Scrierile lui D. Tudoran (poezia, publicistica predecembristă și postdecembristă, precum și D.U.I. nr. 233433, editat parțial prin *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, în 2010) nu au reprezentat – până la *Dosarul Dorin Tudoran. Literatură și politică în comunism și în postcomunism* – obiectul unui studiu extins, recuperator și unificator, care să răspundă – în subsidiar – și la fireasca întrebare privind posibila uzură socială a cărților contestatarului politico-socio-literar Tudoran.

Că protestatarul Dorin Tudoran – care, pe 24 iulie 1985, a ieșit dintre granițele sistemului totalitar, pe care l-a forțat să îi accepte emigrarea în S.U.A. – merita, grație valorii literare a cărților sale, să constituie obiectul unui astfel de studiu critic rămâne un fapt incontestabil. Pe lângă valoarea literară, s-a mai avut în vedere și faptul că omul a cărui intransigență morală devenise o emblemă – deși era conștient că exilul îi va aduce suicidul literar – s-a întors contra dictaturii, devenind acel model de literat pe care *frigul și frica*, asociate metaforic într-un samizdat din 1984, l-au încercat fără a-l înfrânge.

Celor familiarizați cu poezia lui D. Tudoran – după retipăririle postdecembriste, de la *Ultimul turnir* (1992) la *Pisicuț. Somnografii* (2010), având și posibilitatea lecturării prefețelor și a postfețelor semnate de Mircea Mihăieș (*Transcendența interzisă, Discursul dandy*), Ion Bogdan Lefter (*Poezia „omului revoltat”*) și Mircea Martin (*Opera și viața unui om întreg*), pe lângă *Paradigma Tudoran*, de Al. Cistelean, sau *Trestiiile de sticlă*, de Daniel Cristea-Enache, le va fi încolțind în minte ideea neliniștitoare a „îmbătrânirii” sociale a cărților lui Tudoran, adică bine știuta „banalizare a efectului de debanalizare pe care îl exercitaseră” (Pierre Bourdieu, *Regulile artei*, p. 326) înainte de 1989.

Fiind interzis din 1982 în R.S.R., Dorin Tudoran, după 1990, a revenit în piața culturală prin reeditări și prin recenta publicistică a temelor și a meta-temelor tranziției, de la *Kakistocrația* (1998) la *Luxul indiferenței* (2015). Procesul recuperării poeziei lui Tudoran s-a încheiat în 2020, odată cu retipărirea volumului *De bunăvoie, autobiografia mea*, într-o ediție revăzută și adăugită, însoțită de *Cuvânt înainte. Sticla. Apa. Malul. Oamenii*, de Dorin Tudoran, împreună cu postfața *De bunăvoie, autobiografia mea. Lungul drum al întoarcerii acasă, prin care autorul acestor pagini s-a alăturat celorlalți, animând și el, franc, procesul recuperării unei opere poetice viabile.*

Fiindcă editarea și receptarea cărților lui D. Tudoran – de la *Mic tratat de glorie* (1973) până la *Adaptarea la realitate* (1982) – au fost afectate de interesele politicii culturale ceaușiste, până s-a ajuns la interdicția de-a se tipări ceva din și despre Tudoran, să profităm de pe urma schimbărilor de context politico-social și cultural-literar. Având drept temelie a analizei conceptul de câmp literar captiv în câmpul puterii, în *Dosarul Dorin Tudoran. Literatură și politică în comunism și în postcomunism* am reconfigurat perspectiva critică asupra unui scriitor care – sub dictatura comunistă – a devenit învingător asupra lui însuși și biruitor asupra sistemului, armonizarea vocii interioare cu vocea publică fiind axa definitorie a acestei personalități culturale („am reușit, [...], să-i dau vocii interioare dreptul de-a nu se mai manifesta doar ca o șoaptă temătoare, ci de a deveni singura mea voce – una limpede și din ce în ce mai puțin șovăitoare” – Dorin Tudoran, „Prin schimbare mai tot omul înțelege să se schimbe ceilalți, dar el să rămână același”, în „Cațavencii”, 8 iulie 2020).

Întrucât după 1990 în centrul interesului public au stat mai ales disidentul Dorin Tudoran, în calitate de intervievat, și paraliteratura din *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate* (2010), era momentul ca publicistica postdecembristă din volumele tipărite între anii 1998–2015 să se bucure de un statut prioritar, drept care în *Dosarul Dorin Tudoran. Literatură și politică în comunism și în postcomunism* i-am repartizat două capitole.

Poezia lui Dorin Tudoran – de la *Mic tratat de glorie* (1973) la *De bunăvoie, autobiografia mea* (1986) – și publicistica de la *Martori oculari* (1976) la *Adaptarea la realitate* (1982) s-au format în contextul neprielnic al regimului ceaușist, iar jurnalistică de la *Kakistocrația* (1998) la *Luxul indiferenței* (2015) s-a afirmat în ambianța democratică de după evenimentele din decembrie 1989.

Respingând ideea decontextualizării operei literare și examinând documentele din *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate* – de la planurile de măsuri elaborate de ofițeri până la scrisorile lui D. Tudoran (expediate, din R.F.G., unor scriitori din R.S.R. sau adresate, din interior, unor decidenți politici), de la pagini cu informații trimițând la ședințe ale Consiliului U.S.R., conferințe și colocvii până la opiniile apărute în fața oficialilor – am elaborat *Reconstruirea contextului politico-socio-literar al anilor 1971–1986. De la Eu, fiul lor. Dosar de Securitate la „El, Tudorache, fiul lor”*.

După ce am analizat documentele selectate de Dorin Tudoran – din cele aproape zece mii de pagini, câte însumează D.U.I. nr. 233433 – în *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, am ajuns la concluzia că trei tipuri de documente, pe care le-am precizat deasupra, ne serveau în relevarea evoluției cazului Tudoran și a dramei scriitorului din R.S.R., a cărui literatură, pe lângă existența socio-profesională, era marcată de funcționarea triadei Putere-cenzură-autocenzură, definitorie pentru predecembrism.

Ceea ce am înțeles din analiza documentelor, pe care Dorin Tudoran le-a

pus la dispoziția unui cititor nu totdeauna bine informat asupra contextului socio-politic al anilor 1971–1986, nefiind trăitor al acelor vremuri – și ceea ce ne-am străduit să exprimăm și să comunicăm limpede este că Puterea comunistă și instituțiile sale se fac responsabile pentru brutalitatea supravegherii și a intervențiilor în *curgerea* fenomenului cultural, astfel că nicio operă literară nu se putea sustrage demoniei acelor timpuri.

Pe măsură ce acest context socio-politic al anilor 1971–1986 ne devine tot mai familiar, avem posibilitatea să ajungem la adevărul cum că în privința naturii, a calităților și a slăbiciunilor literaturii predecembriste nu trebuie chestionați numai semnatarii, ci toți agenții perturbativi ai câmpului literar (D.S.S.-ul, Secția Propagandă și Presă a C.C. al P.C.R. și C.C.E.S.-ul), fără să îi omitem pe unii dintre oamenii de cultură instalați de partid în funcțiile din redacțiile editurilor și ale revistelor literare.

Studierea documentelor din vol. *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate* ne-a ajutat să înțelegem că fenomenul cenzurii, așa cum o practica D.S.S.-ul, nu se reducea la interzicerea unor opere tipărite, incomode ideologiceste. Intervențiile nefaste se făceau din etapa de elaborare a unei creații literare, continuând cu faza de editare, fără să se piardă din vedere nici influențarea receptării acelor produse culturale care, dacă se evita trimiterea la topit, aveau norocul să se așeze pe rafturile librăriilor.

Dincolo de adevărul documentelor din vol. *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, aparținând securiștilor și informatorilor, dintre care unii erau scriitori apropiați de Dorin Tudoran, pe câțiva deconspirându-i C.N.S.A.S.-ul, începând din 2009, se aude vocea epistolierului Tudoran, analiza scrisorilor sale – nu puține, adresate fie unor confrăți, fie unor puternici ai zilei – ne-a dus la concluzia că acestea sunt singura oglindă care nu pervertește chipul interior al unui poet politic, al unui luptător anticomunist.

Din 1985, odată cu expatrierea, legăturile dintre D. Tudoran și publicul său – a căror trăinicie fusese drastic slăbită, sub presiunea instituțiilor represive ale dictaturii, în ultimii ani românești ai poetului – s-au pulverizat. Până la editarea primului număr al revistei „Agora” (1987) se conturează un spațiu alb, căruia – în capitolul *Dorin Tudoran între New York 1985 și Aktionsgruppe Banat 1987* – ne-am propus să îi atribuim o substanță ideatică plauzibilă.

Nevoii de cercetare a unor documente – în vederea atingerii scopului nostru – i-a venit în întâmpinare însuși scriitorul Dorin Tudoran, a cărui bunăvoință a făcut să ne parvină, printre alte inedite, dactilogramele *Vocația de-a rămâne european* (1985) și *DICTATURA INTERJEȚIEI sau 5 fișe pentru o necesară istorie a Oglinzii ca Artă* (1986). Deci răspunsul la întrebarea în ce măsură codificarea mesajului literar s-a menținut în cazul recent expatriatului Dorin Tudoran – codificare pe care Paul Goma i-o reproșase lui D. Tudoran într-o epistolă în care îi explica motivele eliminării temei *agentului de influență* din eseu *Frig sau Frică? Sau despre condiția intelectualului român de azi* – 1-

am căutat în alocuțiunile rostite la Congresul *El espacio cultural europeo* (Madrid, 1985) și la al 49-lea Congres al PEN Clubului Internațional (Hamburg, 1986).

Cercetând ineditele, am ajuns la concluzia că natura discursului rostit de Dorin Tudoran după ieșirea din spațiul cultural românesc – în care cenzura și autocenzura erau agenții de temut ai unui spirit slobod – și după intrarea într-un alt spațiu cultural, occidental, în care libertatea de exprimare acționa după regulile sale, era nepotrivită, fiindcă vorbitorul i se adresa altui tip de receptor, având alt orizont de așteptare.

Auditorului de la congresele de la Madrid și de la Hamburg îi lipseau știința contextelor socio-politice și practica decodării literare, de care sub dictatura ceaușistă se făcea atâta caz, pentru că „șopârlele” artistico-literare aveau mare căutare, mai ales că dețineau tăria de a susține amăgirile libertății individului.

Pornind de la cazul Dorin Tudoran și scrierile sale (de la *Mic tratat de glorie* la *De bunăvoie, autobiografia mea*, de la *Martori oculari* la *Adaptarea la realitate*), ce se întâmpla – sub ceaușismul bezmetic – cu scriitorii aflați în colimatorul D.S.S.-ului, ne-am lămurit prin *Cărți norocoase și cărți mai puțin norocoase. De la Mic tratat de glorie la De bunăvoie, autobiografia mea*, în care ne-am concentrat asupra cenzurii de stat și a cenzurii obștești, redacționale, dar și asupra autocenzurii.

Față în față cu unele documente din *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate* – informări semnate de către colegi ai lui Dorin Tudoran, din redacția revistei „Luceafărul”, chiar scrisori ale lui D. Tudoran, adresate unor conducători de reviste („Convorbiri literare”, „Luceafărul”, „Echinox”) – și cu nuclee de evocări inserate în interviuri de după 1990, ne-am creat posibilitatea să relevăm odiseea tipăririi unor poeme și a volumelor de versuri, de la *Mic tratat de glorie* (1973) la *De bunăvoie, autobiografia mea* (1986).

Poetul, reporterul de la „Flacăra” și realizatorul de interviuri de la „Luceafărul” au cunoscut remodelările de enunțuri și eliminările de fragmente ori de texte în întregime, după recomandările cenzorilor, pe lângă înfatuarea, ipocrizia și ostilitatea – nu de puține ori inexplicabilă – a unor editori. Acțiunile acestora – atât pentru noi, cât și pentru Dorin Tudoran, accesul la documente fiind unul dintre marile câștiguri din postdecembrism – nu mai au nimic obscur în ele, din cercetare rezultând o concluzie plauzibilă, că nu erau străine de intervențiile nefaste, din umbră, ale lucrătorilor Securității, care influențau atât procesul de creație și de editare, cât și receptarea scrierilor din piața culturală.

Când judecăm opera unui scriitor venind din comunism, n-ar trebui să uităm că nu avem în față ceea ce și-a propus autorul, pentru că de la dactilograma predată editurii până la exponatul din librărie existau praguri de verificare, de influențare, de remodelare, mai mult ori mai puțin vizibile. În fiecare dintre cărțile predecembriste ne întâlnim cu doi semnatari (să existe și excepții?), unul care este ceea ce voise el să fie și altul care este ceea ce Puterea îl constrânsese

să fie.

Tipărit de Editura Junimea, înjumătățit și cu o sumedenie de schimbări, cu toate că reportajele lui Dorin Tudoran și ale lui Eugen Secoleanu apăruseră inițial prin reviste, volumul *Martori oculari* – despre care un delator din *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, pretins mentor literar al lui D. Tudoran, oferea detalii năucitoare – arată adevărata față a Puterii. Anunțând și legiferând desființarea cenzurii, Puterea nu a renunțat la ținerea sub control a liberalizării culturale, după arta mânăuirii *oberlihtului*, de care se făcea vorbire în eseu *Frig sau Frică? Sau despre condiția intelectualului român de azi*.

Reporterul Dorin Tudoran (acela din *Publicistica predecembristă. Reportajul*) – refuzând liricizarea discursului, ornarea acestuia și poetizarea realităților societății socialiste – a ilustrat mai bine decât oricare altul dintre semenii săi tăria, dar și fragilitatea poeziei pripirii, de care era conștient. Preferații reporterului erau cârtitorii, nu obedienții sistemului totalitar, însă gradul de autocenzură, de care volumul *Martori oculari* nu avea cum să fie scutit, nu poate fi stabilit examinând reportajele cărții, de-aceia am intervenit – în paginile noastre – cu aprecieri extrase din corespondența online cu Dorin Tudoran, astfel lămurindu-ne că atât reporterul, cât și chestionatul său au luat parte, voluntar și complici, la un *spectacol* al dosirii gândului, așa cum se întâmplă, de pildă, în reportajul-interviu *Vorbele fără fapte sunt niște iluzii*.

Respectându-le repondenților dreptul de a-i transmite cititorului de interviuri din comunism *ce, cum și cât* își doreau, intervievatorul Dorin Tudoran ajungea să accepte autocenzurarea, el însuși fiind, în ciuda tuturor mobilurilor sale, subiect al acesteia, explicația trebuind să fie căutată în nevoia de finalizare a procesului de interviuare și în abilitatea evitării iritării Puterii, care se arăta interesată mai ales de natura informațiilor care ar fi vizând erori partinice și vulnerabilități ale sistemului.

Ceea ce am observat – lecturând interviurile din *Biografia debuturilor* și din *Nostalgii intacte* – este faptul că dintre intervievații lui Dorin Tudoran cei mai puțin dispuși să se apropie de sfera politicului erau foștii deținuți politici, Edgar Papu și Romulus Dianu, de exemplu, astfel că D. Tudoran nu renunță – după cum rezultă din corespondența online cu mult mai tânărul semnatar al postfeței cărții *De bunăvoie, autobiografia mea* – la semnalarea blocajului generat de inclemența Puterii.

Ceea ce am afirmat în *Schiță de contexte competiționale*, din finalul *Publicisticii predecembriste. Interviu*, este adevărul că multe se discutau pe parcursul întocmirii unui interviu și multe aveau să rămână în afara paginilor trimise la publicare. La această constatare am ajuns după investigarea unor interviuri postdecembriste (*Poeții sunt imprevizibili – și atunci când decid să tacă, și atunci când hotărăsc că ar mai avea ceva de spus. De preferat ar fi să tacă, dacă nu mai au nimic esențial de spus*, în „Hyperion”, 2010) sau după lectura unor postări de pe blogul lui Tudoran (*În România, nici minciuna nu mai*

este adevărată – o amintire cu viitor strălucit, *Certocrația*, 2015).

În *Publicistica predecembristă. Interviu*, unde am simțit că acționează voința decontextualizării păguboase, cauzele ei fiind diferite, am intervenit recontextualizând convorbirea prin prisma unui cititor de astăzi, mai informat, să zicem, și totalmente slobod la cuget și la cuvânt, astfel procedând, de pildă, în cazurile Al.I. Ștefănescu, Edgar Papu și **Romulus Dianu**.

Cea mai elocventă reușită a interviewerului Tudoran trebuie căutată în arta de a-i fi făcut pe repondenți să fie cât mai puțin ispitiți în a deveni vehicule ale truismelor ceaușiste, comparația cu interviurile din vol. *Sub semnul întrebării* – în care peste tot se simțea prezența „celui mai curajos dintre noi, a tânărului, demnului și neînfricatului nostru conducător” (A. Păunescu) – relevând una dintre cauzele expatrierii semnatarului *Mâinilor de pianist* și al *Dreptului la frică*.

Schițând figura spiritului creator al publicistului de dinainte de 1990, ne-am fixat atenția – în *Publicistica predecembristă. Dorin Tudoran și vocația campaniei literare* – asupra combativului care, înainte de 1985, și-a rostit cuvântul asupra unor teme cruciale pentru sine și pentru confrăți, fără să fie gratulat, aclamat, ci refuzat, ocolit, după cum avea să i se destăinuiească, dezolat, lui Ștefan Aug. Doinaș, într-o scrisoare expedită din München, în anul 1981, pe când era bursier al *Institutului Goethe*.

Studiind secțiunea *Literatură și viață literară*, din *Adaptarea la realitate* (1982) – unul dintre volumele lui Dorin Tudoran căruia D.S.S.-ul ceaușist i-a aplicat *metoda pulverizării* unui produs cultural, despre care am oferit amănunte în *Cărți norocoase și cărți mai puțin norocoase. De la Mic tratat de glorie la De bunăvoie, autobiografia mea* – am formulat o întrebare al cărei răspuns nu putea să fie decât unul afirmativ.

Aportul ideatic al interviuatului Dorin Tudoran – actualizat prin trei interviuri (*Generația – O ficțiune obligatorie, poezia este sau nu este, Maturizarea, dacă nu vine când trebuie, poate fi și o sinucidere*) – și al repondentului din anchetele literare *Poezie și curaj, Momentul liric actual, Relația scriitor–critic–public, Poeți și critici despre poezie și Experiența de viață – experiența literară* nu trebuia deci neglijat, cum ar fi putut să fie, fiindcă după atâția ani de la enunțare ar fi părând banalizat.

Ceea ce s-a impus în urma analizării respectivelor texte, enumerate deasupra, este că totdeauna Dorin Tudoran – fără să aibă vocație de teoretician literar – s-a exprimat, cu toată franchețea, asupra unor subiecte de interes mai larg, cum ar fi poeticile asumate de Paul Valéry, de R.M. Rilke și de Boris Pasternak, poetul român delimitându-se de primii și raliindu-se celui de-al treilea, Tudoran sorijinindu-și opțiunea pe ideile unui fragment din eseu *Skreabin*, al lui Boris Pasternak.

În calitate de cititor al secțiunii *Literatură și viață literară*, ceea ce am remarcat este că – în privința temelor preocupante – poetul afișa o evidentă

larghețe de opțiune. Singura lui restricție se focaliza pe „*tromboanele lui Adrian Păunescu și ale altora*” (D. Tudoran), adică pe patriotismul practicat de scriitori de calibre diferite, grație căruia ovaționistii își asigurau tipărirea literaturii lor și mărirea tirajelor etc., generozitatea Puterii fiind stimulată de capacitatea literatului de a fi servil.

Aventura lecturării celor cinci volume de publicistică postdecembristă a lui Dorin Tudoran (*Kakistocrația, Absurdistan. O tragedie cu ieșire la mare, Bănesc, deci exist! Intelighenție și Putere în România 2004–2014, România ca părere, Luxul indiferenței*) ne-a expus dificultății de a selecta ceea ce îi era esențialmente necesar discursului nostru, el aspirând – de bună seamă – la coerență și la limpezime.

Pentru a nu deveni năucitoare pentru spiritul interogativ, care s-ar lăsa în seama multitudinii de subiecte, care mai de care mai ispititor, ne-am asumat riscurile perspectivei reduționiste, astfel că esența *Publicisticii postdecembriste. Trecutul ca operă deschisă* am extras-o, după o cernere de variante, din tot ceea ce îl leagă pe D. Tudoran, cititorul de gazete și de documente, de formele cameleonice ale istoriei recente, una producătoare de insomnii prin semnele posibilei reveniri.

Dorin Tudoran – o simțim de la o carte la alta, deci de la *Kakistocrația la Luxul indiferenței* – n-a reușit să se elibereze de obsesia buimăcitorului tandem *organele* (ofițerii D.S.S.-ului) – *obiectivul* Tudoran („Tudorache”), fiindcă trecutul nu este mort, ne-o spune gazetarul, ci hibernează, adică se prezintă ca *operă deschisă*, la care trebuie să fim extrem de atenți, pentru că primejdia repetării lui este alarmantă.

Analiza textelor a relevat că nu temele în sine (a supravegherii și deformării individualității, a solidarității și solitarității, sub dictatură, a colaboraționismului, a justiției livrând erzațuri de dreptate, a imposibilei reconcilierii naționale etc.) și nu îndârjirea cu care Dorin Tudoran polemizează, conștient fiind că semnează „*texte polemice foarte abrazive*”, se constituie în temelia discursului jurnalistic rostit de zeci de ani, ci starea de alarmă și de urgență în care spiritul său creator înțelege să ființeze.

În vreme ce în Publicistica postdecembristă. Trecutul ca operă deschisă, Dorin Tudoran învață, și ne învață și pe noi, cum se exfoliază istoria – fie că repriveste înspre Colocviul Național de Poezie din 1978, unde răsunase îndemnul „*Cizmare, nu mai sus de sanda!*”, fie că privește înspre „Agora” din 1991, în care „*rinocerii jormanezi*” erau făcuți răspunzători de uciderea lui I.P. Culianu, în *Publicistica postdecembristă. Dacă te arăt cu degetul, te găuresc*, gazetarul Tudoran se instalează în prezent, acum obiectul polemicilor și al pamfletelor sale fiind *kakistocrații* tranziției românești.

Redactând *Publicistica postdecembristă. Dacă te arăt cu degetul, te găuresc*, am examinat harta violentelor realități politico-socio-culturale de după anul 1990, contra cărora bloggerul Tudoran își orientează tirul polemistului și al

pamfletarului. Pe lângă spectacolul societății care își scuză vulnerabilitățile prin adoptarea unui calificativ de-a dreptul neliniștitor, de perioadă de tranziție, ceea ce ne-a preocupat este maniera în care sunt căutate procedeele care să îi pună în valoare vocația de polemist și de pamfletar.

Ce am ținut să mai evidențiem în *Publicistica postdecembristă. Dacă te arăt cu degetul, te găuresc* este dubla modalitate de luare în posesie atât a obiectului, cât și a subiectului pamfletului, de aceea am propus – din nevoia de coerență a discursului interpretativ – opoziția dintre pamfletele cu subiecți la vedere și pamfletele cu subiecți camuflați, ele așteptându-și investigatorii vrednici de multiple recontextualizări.

Privitor la scrierile lui Dorin Tudoran, de la volumele de versuri la samizdatul *Frig sau Frică? Sau despre condiția intelectualului român de azi*, tipărit la Paris în anul 1984, să precizăm că nu ne găsim în fața unui scriitor de sertar, visând schimbări interne, politico-sociale, favorabile, la a căror temelie să stea suferința și curajul altora, întrucât autorul *Cântecului de trecut Akheronul* a ieșit din rând, voluntar, și s-a așezat brav în fața dictaturii strivitoare de existențe literare și nonliterare.

Lecția pe care ne-a predat-o Tudoran – începând cu polemistul și cu pamfletarul de la Colocviul Național de Poezie *Mihai Eminescu* (Iași, 1978), care „a provocat în rîndul scriitorilor interpretări politice grave” (în vol. *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*) – rămâne simplă și mereu actuală. În niciun context socio-politic nu ar trebui să se accepte că valoarea operei literare ar putea deveni un fel de înălbitor al ignominiei de care s-ar face blamabilă o individualitate culturală.

Așa văzând lucrurile încă din anul 1977, Dorin Tudoran – gazetar inclement și poet de excepție, prin *Cântec de trecut Akheronul* și prin *De bunăvoie, autobiografia mea* – nici nu a încetat și nici nu încetează să ne avertizeze – parafrazându-l pe Cesare Pavese – că „*va veni opera și va avea ochii noștri, caracterul nostru*” (în *Generația – o ficțiune obligatorie*, „Tribuna”, 31/1977).

Și înainte de 1989, când și-a pus semnătura pe eseul *Frig sau Frică? Sau despre condiția intelectualului român de azi* (Paris, 1984) și pe *De bunăvoie, autobiografia mea* (Danemarca, 1986), și după 1990, când și-a întocmit marea „cronică polemică a clipei” (de la antologia *Kakistocrația*, din 1998, până la *Luxul indiferenței*, din 2015), Dorin Tudoran a fost același frondor politico-socio-literar, polemist și pamfletar surprinzător prin cea mai vâjnoasă artă a mânăuirii spectaculare a ideii și a limbii române.

Noi – *reconstruind efigia unui scriitor exemplar și a unui personaj singular al autenticității luptei politico-literare pentru păstrarea și pentru respectarea demnității spiritului slobod – ne-am rotunjit partea de inedit a discursului argumentativ, recuperator și unificator, complementarizat prin reeditarea și postfațarea volumului De bunăvoie, autobiografia mea (Editura*

Amphion, Bacău, 2020), a cărui odisee conservă, în nuce, demența unui sistem anticultural și inchizitorial.

Bibliografie

1. Dorin Tudoran, *Kakistocrația*, Editura ARC, 1998..
2. Dorin Tudoran, *Viitorul facultativ / Optional Future*, Editura Fundației Culturale Române, 1999
3. Dorin Tudoran, *Tânărul Ulise*, Editura Polirom, 2000
4. Dorin Tudoran, *Absurdistan. O tragedie cu ieșire la mare*, Editura Polirom, 2006
5. Dorin Tudoran, *Eu, fiul lor. Dosar de Securitate*, Editura Polirom, 2010
6. Dorin Tudoran, *Bășesc, deci exist! (...)*, Editura Cartier, 2015
7. Dorin Tudoran, *România ca părere*, Editura Polirom, 2015
8. Dorin Tudoran, *Luxul indiferenței*, Editura Școala Ardeleană, 2015
9. Dorin Tudoran, *Prin schimbare mai tot omul înțelege să se schimbe ceilalți, dar el să rămână același* (în „*Cațavencii*”, 8 iulie 2020)
10. Dorin Tudoran, *De bunăvoie, autobiografia mea*, Editura Amphion, 2020
11. Pierre Bourdieu, *Regulile artei*, Editura Art, București, 2012
12. Adrian Păunescu, *Sub semnul întrebării*, Editura Cartea Românească, 1979